

Lleida

Revista d'informacions i estudis.

SUMARI

Una nova enquesta: Les serres del Castell i de Gardeny.	(Editorial)
Avui esquerra vol dir socialisme.	Víctor Colomer.
Cultura i joventut.	Josep M. Morlans.
Els nostres artistes: Emili Pujol i la música de guitarra.	Josep Pinyol.
El problema de la llibertat.	Joaquim Vinyes.
La moralitat i les bones costums a Lleida, a través dels anys	Agustí Prim Tarragó.
Llibres i Revistes: «L'etern marit», de F. Dostoievski.	Baptista Xuriguera.

NOTES: de Baptista Xuriguera,
L. B. Tirant, Josep Algerri i
V. de M.

GRAVATS: Pati interior, de M. Niubó.

ARTICLES RECOMANABLES

Conyac
Anís
Taronjada
Llimonada

Mundial

Solera
Extra
Natural
Natural

Caramels "L'ARC"

DEMOGRACIA, 26

LLEIDA.

Joan Porta

Corredor de Comerç col·legiat

Plaça de la Sal, 13 i 15 pral.

Telèfon, 341. -- LLEIDA

FÁBRICA DE MOSAICS HIDRÁULICS

JOSEP PUJOL

Carretera de Barcelona (Plaça Murmuradors) - Telèfon n.º 234

LLEIDA

Paulí Costa

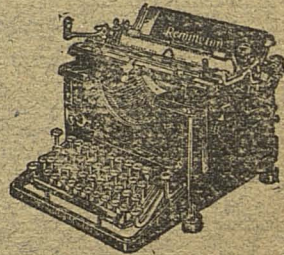
Reparació de bàscules

Treball garantit per dos anys

Taller: Passeig Pi i Margall, 14

Per encàrregs: Telèfon, 560

LLEIDA

**La
Remington
12**

Los que buscan la mayor resistencia unida a la operación fácil y la escritura bonita, invariablemente compran la Remington 12.

**Agència a Lleida
Major 27 i Blondel 14**

Lleida

Revista d'informacions i estudis.

Direcció i Administració: Carme, 6-2.^{on}

Preu 50 Cèntims

⊗ ⊗ No es retornen els originals. ~ Dels treballs publicats en són responsables llurs autors. ⊗ ⊗

Una nova enquesta:

Les serres del Castell i de Gardeny

Sí. Una altra enquesta.

Les coses, plantejant-les, es resolen. D'altra manera, no. Per això estimem que no és mai extemporani el posar a la consideració dels nostres conciutadans aquells problemes que pel present i pel futur puguin interessar al prestigi i a l'embelliment de Lleida com a ciutat en ple període de formació.

Ara volem referir-nos a les serres ermes i desolades del Castell i de Gardeny, a la falda de les quals la nostra ciutat, mig dormida, va creixent dia per dia.

Tots els lleidatans hem trescat per les carenes i planells d'aquestes serres. Qui de petits qui de grans, una entremaliadura de noi i unes pedrades, una amagada d'estudi, una hora d'amor furtiu, un consol a una pena, l'esbarjo d'una alegria, la fundació d'una amistat, el soliloqui d'una meditació definitiva per a la nostra vida, tots servem dins de la nostra ànima un toc emotiu, nascut i arrelat en aquests llocs esquerps, abandonats i solitaris que ens envolten.

De dalt de les seves altures exclamem sempre: Quins llocs més esplèndids! Quin aire tan sa s'hi respira! Quins goigs pels ulls! Quin bo que hi fa!

Mes, malgrat això, Lleida ha viscut i viu encara d'esquena a aquestes serres que poden ésser i seran un dia la joia de naturalesa més envejable i estimada del poble.

Ara el pla d'eixampla en vies de realització, l'abandó semi-voluntari de Gardeny pel ram de guerra, l'antiga Seu, declarada monument nacional, la construcció de la nova caserna, tot inclina a que els lleidatans ens preocupem seriosament de la destinació d'ordre ciutadà que cal preparar i donar a les serres del Castell i de Gardeny.

És hora, potser, que els esperits més oberts i més sensibles i més atents a les necessitats futures de Lleida, diguin el seu pensament i el facin públic. Les nostres planes s'honoraran aplegant-lo per a que es pugui discutir i condensar en forma que permeti endegar-lo cap a una directriu que respongui al voler i la utilitat generals. Talment com s'ha fet en les nostres anteriors enquestes sobre els problemes de la Paheria,—ja resolt—, i sobre l'Hospital de Sta. Maria, que sols manca la decisió de la Diputació provincial, ja que l'opinió s'ha palesat prou clara i terminant.

Què fer de les serres del Castell i de Gardeny?

Aquest és el tema de la nostra enquesta.

Als qui vulguin respondre, només els preguem que es concretin al següent interrogatori per tal de donar un caire d'unitat a l'enquesta.

I. Què voldríeu que es fés de la serra del Castell i de tots els espais lliures amurallats que envolten la Seu vella?

II. Igualment, quin servei públic a la ciutat voldríeu que prestés la serra de Gardeny?

III. Creieu que l'aprofitament ciutadà d'aquestes serres és obra prou important per a que la nostra generació no sols la pensi sinó que fins la comenci?

IV. Quins mitjans pràctics enteneu que es podrien emprar per a la realització de la vostra idea sobre el destí d'ambdues serres?

Amb aquests termes orientada la nostra enquesta, tots els lleidatans són convidats a que manifestin el seu parer, ben lliurement i sense limitació de cap mena. Del conjunt de totes les opinions, alguna cosa surarà que s'haurà de recollir com a viable i al seu dia portar-se a cap.

L'amor que mou la nostra Revista a iniciar aquesta enquesta sigui el mateix que inspire a aquells que vulguin prendre-hi part: la grandesa de Lleida.

Avui esquerra vol dir socialisme

VAIG a contestar la rèplica que m'ha dedicat l'il·lustre amic Humbert Torres. No ho faig pel desig de medir les meves armes amb les seves. No ho faig per entaular un torneig, encara que el torneig de la ploma sigui un bell torneig. Fent-ho amb un polemista tan àgil i elegant valdria la pena de lluitar, si més no, per aprendre de tan bon mestre, com els joves entaulaven a vegades duels amb mosqueters de fama per aprendre a manejar l'espasa amb destresa i elegància. Però no, si contesto, és per complir un deure de consciència, per a contribuir a aclarir el confusióisme que hi ha en aquestes terres sobre la qüestió social.

Llàstima que un polemista com l'amic Torres es posi al servei d'una tesi tan anacrònica. Si traguéssim del seu treball certs noms de nacions nascudes després de la guerra, semblaria un escrit fet per una mentalitat del segle passat o a principis d'aquest. Els formidables aconteixements que han vingut des del 14, sembla que no li han dit res. Ni els enormes estralls de la guerra mundial, ni la Revolució russa, ni el creixement gegantí dels moviments obrers i llurs partits, ni la competència cada dia més gran dels armaments, ni la competència furiosa dels trusts, ni la força predominant de la banca transpuen llur influència en el treball citat. I precisament aquests fets creen unes circumstàncies internacionals d'extrema gravetat i imposen el deure d'aclarir bé els problemes cabdals i contribuir a llur solució amb totes les forces de què un sigui capaç.

Fets i teories

Com jo oposava en el meu anterior tre-

ball el marxisme científic a les seves opinions envers el problema social, l'amic Torres es declara partidari de l'estudi dels fets i es malfia i fins combat les abstraccions teòriques, les escoles socials. Declara que és partidari d'aplicar el mètode científic a l'estudi d'aquestes qüestions. També nosaltres ho som. Però el mètode científic no el constitueixen solament l'estudi dels fets, sinó que compren el bastiment de les teories. Els fets sense sistematitzar, són com teules pedres, vigues, rajoles i portes amuntegades. Falta construir l'edifici. Els fets sense coordinació aturdeixen la ment humana. La teoria bastida amb els fets fa llum sobre aquest caos i de més obre nous camins per a la investigació, per a la recerca de nous fets. Que fins els grans teoritzadors no han pogut evitar les causes d'error? Malgrat ésser veritat, llurs teories han estat fecundes. H. Poincaré, que fou membre de l'Institut i professor de la Universitat de París, en el seu llibre «La Ciència i la Hipòtesi», ho demostrà. Moltes teories sobre les diferents ciències són després rectificades en part, però mentre existiren deixaren una estela de coneixements i beneficis. En un lloc diu: «Poc ens importa que l'éter existeixi realment: això és qüestió de metafísics; l'essencial per a nosaltres, és que tot ocorreixi com si tot existís, i que aquesta hipòtesi sigui còmoda per l'explicació dels fenòmens. Després de tot, tenim una altra raó per creure en l'existència dels objectes materials...?»

En un altre lloc parla de com la teoria de Fresnel és reformada en un sentit més satisfactori, per la de Maxwell. Malgrat això, la de Fresnel donà llurs fruits.

Einstein ha dit que ell no destruí la teoria de Newton, sinó que la completava. I es pot negar l'enorme bé que la teoria newtoniana ha fet als homes posant-los en camí del coneixement de les lleis de l'univers?

Així és que al volguer sistematitzar en una teoria els fets socials, estem més prop del mètode científic que l'amic Torres. No considerem a Marx com un ídol, no considerem les seves doctrines com una obra definitiva. Si això no succeeix en Física ni en Química, com podem creure que hagi de passar en Sociologia?

El què avui se'n diu marxisme, a més de comprendre el què la crítica ha deixat ferm i fort de Marx, comprén les aportacions de molts altres teòrics d'aquesta escola. Kautsky hi ha aportat importants treballs; Hilferding, avui ministre alemany de Finances, hi ha fet remarcables aportacions sobre el capitalisme financer; l'anglès Tomson i Lenín, han fet uns estudis molt importants sobre la fase imperialista del capitalisme; Plejanov, Bujarin, Bauer, Trotsky, Bogdanov, Riazanov, Rosa Luxemburg i altres, han fet serioses aportacions sobre el materialisme històric, la qüestió camperola, tàctiques i altres punts de la doctrina. Per què de tot aquest conjunt sistematitzat se'n diu marxisme? Perquè Marx fou qui assentà els fonaments del socialisme científic i descobrí els principis fonamentals. Aquesta denominació ve a ésser com un homenatge a qui tragué el socialisme de la divagació, del sentimentalisme utòpic, del terreny subjectiu i l'enquadra en el camp objectiu i científic. Això diu que el marxisme no és un clos ben tancat, sinó que té les portes obertes a les aportacions que puguin fer els nous acon-teixements sota l'observació atenta dels nous investigadors.

Posició absurda

L'amic Torres vol adoptar davant la dramàtica qüestió social, la posició eclèctica, fins al punt de no volguer afiliar-se a cap escola. Nosaltres trobem aquesta actitud massa còmoda i infecunda. La manera d'influir els homes sobre la marxa de la societat és unir-se amb els que opinen d'una mateixa o semblant manera en un organisme i donar a aquest un cos de doctrina que uneixi i a la vegada serveixi de brúixola en la seva tasca. De vegades un home ha d'acceptar el mal menor de sacrificar alguns trets de la seva visió personal de les coses per lograr el bé major d'obtenir la suma de forces en el terreny de la coïncidència. Sols d'aquesta manera l'acció de l'home pot ésser fecunda. Volguer adoptar una altra posició és condemnar-se a l'esterilitat i tornar-se un sembrador de confusió. Què diríem, ara, mirat des del punt de vista que ens dóna la perspectiva històrica, d'un home ple d'es-crúpols, que en el 93, quan els revolucionaris francesos lluitaven desesperadament amb la misèria, amb els reaccionaris de França i amb els de fora, hagués adoptat una posició eclèctica, no s'hagués volgut afiliar a cap escola? Tots trobaríem la seva conducta d'un comodisme blasmable per molts conceptes. Sí, volgut amic Torres, no ens podem permetre aquest luxe. S'està forjant amb activitat febrosa un món nou i és necessari que cada u ocupi el seu lloc.

La lluita cada dia es precisa més; a un costat, els defensors del sistema capitalista, a l'altre, els defensors del socialisme marxista. Aquestes són les dues forces reals. El socialisme marxista, que ja té forces considerables en tots els països, cada dia va creixent més. Les altres escoles socials o pseudo-socials estan ja liquidades o en ràpida marxa de liquidació.

Els principis del marxisme que vós ataqueu, cada dia apareixen més sòlids i més forts. La realitat, els fets els reafirmen. Anem-ho a veure.

El materialisme històric

Estem d'acord en bona part sobre la definició que en feu. Sí, l'economia constitueix l'estructura de les forces socials. Les demés són la superestructura. Sí, la política està subordinada a l'economia. Els fets socials depenen dels factors de producció; per això els factors de producció en desenrotllar la indústria produeixen uns fets socials diferents del sistema de producció de l'edat mitjana i d'altres sistemes.

D'acord en que l'estructura econòmica de cada etapa *condiciona* la vida política, social i moral. Feu que les terres dels latifundistes serveixin per a convertir en petits propietaris els pagesos pobres i veureu com el poder del caciquisme minvarà durant uns anys, i veureu també com la vida política, social i moral dels pobles espanyols canviarà també, durant uns anys, en gran manera. El cacic ja no fóra l'amo i la vida social i moral pujarien de nivell. Això és tan clar que resulta evident. Si per un altra part la màquina de vapor, la dinamo i el motor d'explosió desapareguessin, la vida política, social i moral canviarien radicalment, i el retrocés seria enorme.

En un dels punts que falsegeu la definició, és clar que jo crec que per equivocació, és quan dieu que en aquesta doctrina no es deixa «cap lloc a les iniciatives individuals, a les forces morals», al factor *home*. És una de les equivocacions en què incorren molts crítics del marxisme. Realment, si fós així, tendríeu raó de qualificar aquesta doctrina de desoladora. Però, no és veritat.

Les lleis físiques i biològiques també són fatals, també porten en elles el *fatum*. Vol dir això que a l'home no li toca fer res, perquè seria inútil? No, el que fa l'home és no negar-les follament, sinó procurar conèixer-les i fer-les servir en profit seu. El mateix passa amb les lleis socials. L'home deu procurar conèixer bé el materialisme històric per augmentar la justícia i el benestar. Els russos saben que si els kulaks anessin adquirint riqueses, *fatalment* aquestes riqueses augmentarien llur poder polític fins a ésser un perill de mort per a la Revolució. Què fan, aleshores? S'aprofiten d'aquest coneixement, i per una banda obliguen a pagar forts impostos als kulaks, que frenin el creixement de llur força econòmica, i per altra part desenrotllen una intensa tasca d'industrialització i col·lectivització de l'economia camperola.

Els capitalistes, encara que simulen una gran repugnància per la doctrina del materialisme històric, saben que és veritat i se n'aprofiten. Davant l'embestida del proletariat i l'exemple que donava la Revolució russa, aconsellaren a les nacions que segons la idea i expressió de Clemenceau, formaven el cordó sanitari, per a que implantessin reformes agràries augmentant el nombre de petits propietaris, ja que pel sol fet de tenir propietat, aquets devenien una força conservadora que s'oposaria a les embestides proletàries.

Veieu, amic Torres, com en lloc d'ésser desoladora, aquesta doctrina és una palanca que l'home pot manejar per a fer una gran feina de superació?

Anem ara a la contradicció de fet que trobeu. Els problemes socials els han plantejat el treballadors acosats per la misèria. La consciència de classe es va despertant en el curs de les lluites amb el capitalisme. Tant és així, que en una població veureu

una qüestió social latent, però sense molta vitalitat ni fets gaire remarcables. Apareix una gran indústria ocupant milers d'obriers i tot seguit veureu que la consciència de classe s'aviva i es precisa, les lluites apareixen i la qüestió social passa a primer pla. I tot això sense que els intel·lectuals intervinguin, sense que ningú porti de dalt a baix les seves concepcions. Jo us podria citar alguns d'aquests casos. Catalunya sencera n'és un exemple.

Marx i Engels, varen observar ço que passava a llur entorn. No varen fer més que observar, registrar i sistematitzar el que els fets els deien. Per això visitaren els països on la indústria estava més avançada.

És natural que llavors, aquets estudis fessin més claror sobre la qüestió social i que els obrers traguessin gran benefici de la força que els donava el coneixement de la teoria: Tant és així, que Marx no s'atreví a dir res de com s'estructuraria el poder socialista fins després dels fets de la Comune. Les seves idees no anaven de dalt a baix sinó que les extreia dels fets socials, seguint el mètode científic.

Tan clar es manifesta el materialisme històric en tots els aconteixements, que sembla estrany com ningú ho pugui posar en dubte. Citem-ne uns quants. Quan la guerra mundial els aliats deien que lluitaven per la llibertat, per la justícia, per la democràcia. El seu fruit va ésser el tractat de Versalles on apareixen els mòbils del més baix materialisme. Anglaterra escudà d'anul·lar la marina mercant i de guerra d'Alemanya, i l'apropiament de colònies, principals motius de la seva intervenció. França agafà desseguida les mines de ferro de Lorena, les de carbó del Sarre, les colònies i... si no agafà la Rhur per a sempre no ha estat per falta de ganes, sinó perquè Anglaterra li va parar els peus, per por a que més prop de casa sortís una

potència encara més poderosa que la d'Alemanya d'abans. El gran economista Keynes, en la seva obra «Les Conseqüències Econòmiques de la Pau», el qual va assistir com a tècnic d'Anglaterra a la Conferència per a fer dit tractat, ens presenta el pobre Wilson fent un paper llas-timós abandonant un després de l'altre els seus 14 punts davant les embestides dels dos tigres, de Clemenceau i Lloyd George. No parlem del què demanaren per reparacions; tant demanaren, que han hagut de reduir vàries vegades la suma, per impossibilitat absoluta de pagar-la.

Un altre cas. La liberal i democràtica Anglaterra ha dissolt vàries vegades el parlament egipci perquè hi tenien majoria els nacionalistes d'aquell país. Una vegada el parlament sols va viure unes hores. Per què ha procedit així? El materialisme històric ens ho explica. Per una banda vol tenir ben subjecte l'Egipte per mantenir obert el camí de la India, gran font de matèries primes per a les fàbriques angleses i enorme mercat per a llurs productes; per l'altra, per dominar en l'Alt Sudan a on hi fa unes grans plantacions de cotó.

Un altre cas, encara. Per què Anglaterra i els Estats Units, dues nacions de la mateixa raça, de la mateixa llengua, de la mateixa religió, fa temps que sostenen una lluita sorda, una folla competència d'armaments navals, una subterrània guerra diplomàtica (pacte naval anglo-francès, fracàs de la passada conferència naval, trencament del pacte anglo-japonès imposat pels E. U...)? El materialisme històric ens ho explica clarament: lluita pels pous de petroli, per la conquesta dels mercats, pel domini del Canadà, pel cautxú, pel domini dels mars.

No seguim per aquest camí, perquè l'enumeració de fets d'aquesta mena seria llarguíssima.

Concentració capitalista

També nega aquesta llei del règim capitalista. Però mirem el panorama internacional i veurem que els fets confirmen la genial visió de Marx. Per tot arreu fusions d'entitats industrials i bancàries o l'absorció, la devoració de les petites empreses per les grans. La concentració arriba a tenir tal força que hi ha multimilionaris amb un poder tan enorme sobre la societat que resulten burles sagnants per a la pobre democràcia, Rockfeller, Ford, Morgan, Wanderbilt, Rothchild, Stinnes, Loewestein, Rothermere, Hearst, Hugenberg, Krupp, Citroën, Alfred Mond, Secohan Rowtree i cent més comptaven o compten els milions per centenars i són els reis d'aquesta societat *democràtica*, són els senyors de la pau i la guerra, són deus que per medi de mil periòdics, de cent agències, d'empreses de cinema i altres medis forgen estats d'opinió que poden dur a una catàstrofe. Si Marx tornés a la vida quedaria sorprès que la seva previsió hagués tingut una confirmació tan plena.

I els petits accionistes? Aquest és el gran argument dels impugnadors. Pobres petits accionistes! Fan un gran servei al gran capital. Per una part li serveixen de matalàs amortiguador entre ell i les grans masses proletàries. Amb els intel·lectuals, comparteixen el trist honor d'ésser els seus defensors, els seus guardes. Per altra banda els petits accionistes serveixen d'acumuladors d'estalvi per créixer el capital i el poder dels grossos capitalistes. Sabut és que amb el 51 % de les accions es pot decidir una orientació determinada en una societat anònima. Aquest tant per cent de fet es redueix a un 40 degut a la desídia d'una minoria. D'aquesta manera els grans capitalistes poden fer moltes maniobres i deixar en la misèria

els petits accionistes. El poder que dona el capital seu i el dels altres està en llurs mans, ja que disposen del govern de les entitats.

Voleu, amic Torres, un fet més eloqüent que la catàstrofe bursàtil de Nova York? L'altre dia, l'escriptor Dionís Pérez, en un article molt documentat publicat a «El Diluvio», demostrà que els que principalment havien rebut eren els petits accionistes. I acabava amb aquesta amarga reflexió «...medite el lector si vale la pena de ahorrar para eso!».

La propietat de la terra es fracciona? Com l'agricultura a restat el sector més atrassat de la producció, les lleis de la societat capitalista es compleixen amb cert retràs. El latifundista ha sigut una supervivència del senyor feudal, però degenerat. No ha fet més que anar gastant el que els treballadors de la gleba li han anat portant. Els homes més vitals del capitalisme, els capitans d'afers, els homes de presa han desenrotllat l'activitat llur en la indústria, el comerç i la banca. Per això la propietat s'ha anat fraccionant, perquè els arrendataris i mitgers amb uns estalvis fets privant-se del més necessari, han anat comprant el dels senyors arruïnats. Però el que passa al Canadà, Estats Units, Argentina i altres països ens diu que el que s'ha donat en la indústria, es donarà també en l'agricultura. L'home de presa, al veure una concurrència nombrosa en les altres afers, entaula batalla en la producció agrícola i empra les armes més pertecionades; tractors, màquines de sembrar, màquines de batre, dalladores mecàniques, distribuïdores d'adobs...

Quina fi li espera al petit cultivador quan l'industrialitzador de l'agricultura s'estengui i entauli la competència amb els seus productes a un preu molt més baix? La mateixa fi que varen tenir fa cinquanta

anys els teixidors de Terrassa, Sabadell i Barcelona quan es desenrotllaren les fàbriques mogudes per la màquina de vapor; quedaran arruïnats i aniran a fer de jornalers de l'industrialitzador de l'agricultura.

Encara que, com les coses van tan depressa, segurament que abans entaularan batalles definitives el capitalisme conservador i les forces socialistes. Fixeus en el que passa a Àustria. El dilema es planteja amb una claredat cegadora: o els uns o els altres; o capitalisme o socialisme. Recordeu el que passà no fa gaire a Anglaterra; una vaga de més d'un milió de miners i una vaga general de més de quatre milions de treballadors. El capitalisme va estar a poc, durant la darrera, a donar un cop d'estat i implantar el feixisme. Durant la primera en la liberal i democràtica Anglaterra, va tenir la nació en estat de circumstàncies excepcionals durant set mesos. Les legions de parats continuen i continuaran. La misèria en els districtes miners és horrorosa. César Falcón, en «El Sol», ens en ha fet unes pintures fortament colpidores. Mac Donald fracassarà. Tan aviat com vulgui tocar als privilegiats serà derrotat i les masses seguiran per un altre camí.

A Alemanya les darreres eleccions han donat la victòria als partits extrems. Les posicions es precisen. Entre socialistes i comunistes han guanyat la majoria absoluta a l'Ajuntament de Berlín. Per altra part, partits de centre com els populistes fan marxa cap a la dreta. Quan la mort del seu líder Stresemann, en lloc d'estendre la bandera republicana, van estendre la imperial. Tothom va notar el que això suposava.

A França, si haguessin anat units a les eleccions socialistes i comunistes hagueren tret més de dos cents diputats. Les dretes estan alerta. El capitalisme conservador ja

va volguer aprofitar el prestigi de Foch per a donar un cop de força.

Als Estats Units la crisi bursàtil ens ha descobert bastant del que hi ha darrera les cortines d'aquell cel capitalista. Passarà el mateix que ha succeït a Anglaterra després de l'etapa de gran prosperitat. El proletariat canviarà ràpidament de ruta. Per de prompte ha sorprès a molta gent el gran nombre de vots obtinguts pel candidat socialista a l'Alcaldia de Nova York. La història dels I. W. W. ens diu també les coses que són possibles en aquelles terres.

Al volgut i admirat amic Torres sembla que el cataclisme previst per Marx el trobi com una cosa llunyana i fins impossible. No va ésser ja un gran cataclisme el de la guerra mundial? Els llibres de guerra de Barbusse, Remarque, Glaeser, Zweig i d'altres fan esborronar davant de tanta catàstrofe i tanta carn humana martiritzada. Els estralls econòmics varen ésser desastrosos. El capitalisme ha escarmentat i segueix per un altre camí? No. Els antagonismes són cada dia més violents. Les conferències i comissions per al desarmament de Ginebra han demostrat tanta impotència que ja desperten les burles de tots. Sols el socialisme pot evitar els antagonismes furiosos de classe, de les entitats industrials i dels Estats.

Solucions que no solucionen

I per acabar, unes breus paraules sobre les solucions que presentà l'amic Torres. Com transformar la societat capitalista en una altra de més justa, a on no sigui possible que uns homes explotin el treball dels altres? Fent—contesta—que l'home «sigui amo d'allò que produeix amb el seu esforç personal» per medi de «l'associació, petita o grossa segons els casos, dels treba-

lladors lliurement entesos»... Després exposa la tàctica a seguir.

Les solucions les trobem quatre vegades absurdes.

1.ª No senyala cap camí que no hagi fracassat, que doni la sensació d'eficàcia per apoderar-se dels medis de producció i canvi avui ens mans dels capitalistes. L'experiència ens ensenya que defensaran les posicions principals arribant als medis més extrems.

2.ª Si els homes poguessin devenir amos del producte íntegre del treball i en poguessin fer el que vulguessin, qui garantirà la renovació i augment de la màquina, la vida de les institucions culturals, d'higiene i demés serveis necessaris a la col·lectivitat? No hi hauria res més desmoralitzador que uns s'ho gastessin tot en satisfaccions de baixos apetits i vanitats mentre els altres haguessin de sacrificar part del que guanyessin per al bé comú.

3.ª Qui garantirà que els homes de presa no formin associacions i es converteixin en explotadors i tirans dels agrupaments de persones de mentalitat tranquil·la i pacífica o de les associacions d'artistes i somniadors. Què garantirà que els esparvers no es mengin els coloms i els rossinyols?

4.ª Avui la societat forma un organisme ben unit per una espessa xarxa nerviosa i arterial, per una xarxa d'abundosos medis de comunicació, de conducció i distribució de mercancies, idees i sentiments. Com passa al cos de l'home, els

milions de cèl·lules de cada sistema han de complir forçosament amb llur missió si no es vol posar en greu perill la vida de tot l'organisme. Per això el cos humà té els excitants, reguladors i coordinadors com són el sistema nerviós i les secrecions internes segons ens demostra Pi i Sunyer en el volum de conferències donades a l'Argentina. En la societat, aquestes funcions les deuen fer l'Estat, el Govern, els consells, els sindicats, les cooperatives i altres organismes. La producció, l'intercanvi i altres funcions necessàries a la vida de la societat deuen obeir a un pla general, renovable periòdicament segons les noves necessitats i possibilitats. Ningú que física i mentalment pugui, no ha de defugir l'obligació d'encarnar-lo. Aquesta obligació ineludible, s'ha d'harmonitzar en l'autonomia possible que s'ha de donar a cada organització i a cada individu junt amb tots els estímuls que es pugui per a fomentar el treball, la iniciativa i la tasca abundosa i ben feta. Una vegada acabades les vuit, les set hores o les que siguin d'aquest treball obligatori, que cada u recobri la màxima llibertat i esmerci el temps i les energies en allò que millor li sembli.

La solució vostra deixant-ho tot a l'arbitri dels diversos agrupaments, portaria al esqueixament del cos social, al caos, a un retrocés enorme.

Malgrat les distàncies que ens separen, una forta i cordial encaixada.

VÍCTOR COLOMER.

Adhuc l'infern té els seus drets.—GOETHE.

Cultura i joventut

TEMA apassionant, d'actualitat, esquer propulsor de moviments redreçadors; això és, en els nostres dies, la joventut; motiu suficient, doncs, per a què un hom no resti inactiu i aporti amb entusiasme la seva cooperació a l'obra d'endegament de la mateixa.

Aquesta nova inclinació de la societat actual,—caducada en tota l'extensió de la paraula, anorreada primer per la guerra i després per la post-guerra—, no és curiositat tan sols; és el reconeixement d'haver passat ja l'època històrica de la seva existència, d'haver entrat en el període de la vellesa, amb totes llurs tares i nafres habituals, i deguda en darrer terme a la por, al perill de no trobar en les noves promocions la successió apropiada a llurs decaiguts principis.

És natural aquest estat de coses, si es té en compte que avui totes les nacions estan enfebrosides buscant la manera d'endegar la seva vida, paralitzada durant un període tràgic, per les elucubracions de les passions imperialistes d'uns homes folls, i que en aquesta feina cerquen per tots costats els pilars que han de sostenir la seva reorganització.

Ara és l'hora, doncs, que la joventut hi digui la seva i es faci càrrec de les noves directrius a emprendre per afrontar l'esdevenidor, bo i més quan ella és el cavall de batalla de la nova estructuració i constata com totes les oligarquies, més o menys legalment constituïdes, volen absorbir-la cada una pel seu cantó, tot presentant-li menjars suculents, per amagar-li la nul·litat de la seva essència.

Que la joventut és la clau de l'esdeve-

nidor ho demostra abastament l'interès amb què és buscada i engabanyada; per això ella contreu de fet una greu responsabilitat i serà suïcida si no es decideix a actuar d'una manera vigorosa, a manifestar-se definitivament i a fer un examen de la seva consciència individual i, després, de la col·lectiva.

La joventut ha de partir del mètode de deslligar-se en absolut de tot allò que estava preconcebut i establert com a norma i guiatge de la societat, abans d'arribar a la seva edat de maduresa, aquella en que sent ja la fretura de sortir dels límits de casa per unir-se amb els que lluiten pel progrés, per la ciència i per la política.

D'aquesta faísó, despresa per endavant de la carcassa rutinària de la tradició i correnties estandarditzades ja de segles, que l'abaltien, un estudi de la situació de la humanitat la portarà a destriar lliurement i amb encert el seu camí futur.

El primer que constatarà serà la caiguda de bon nombre de coses que fins ara eren tingudes com a inexpugnables, però que el temps ha demostrat eren monuments soscavats per les filtracions degudes a estar aixecats sobre fonaments falsos. Així ha passat amb el tradicionalisme, les monarquies, el capitalisme etc. perquè fóra inacabable la llista del què pot considerar-se com caducat.

Tota aquesta neteja l'ha feta la guerra darrera; ella amb les seves horrors ha fet comprendre l'absurditat de les anomenades fites fonamentals de la societat i és per això que la joventut, en la seva gran majoria, no creu ja en l'obra que pugui fer la primera.

Les noves corrents socials vingudes a emplenar els buits produïts per la caiguda de les coses eixorques, han portat com a conseqüència el posar nous fonaments al magne edifici de la humanitat que esdevindrà més sana, i justa mitjantçant sistemes i models completament oposats als que han produït el seu enderroc.

Aquesta és l'obra a fer i l'obra que deu portar a cap la joventut.

Com i de quina manera?

En primer lloc fent-se digna de poder recollir el govern i direcció de la societat per mitjà de la cultura i, en segon terme, lluitant sense defallir contra tots els seus enemics, fins a anorrear-los completament.

Bell espectacle el de les noves promocions juvenívoles d'arreu del món, amb llur exemple ennoblidor, augmentant els seus resorts amb la influència adquirida gràcies a la cultura ben cimentada apresada sota el guiatge dels grans mestres universals de la ciència i ademés per l'autodidactisme propi de la mentalitat moderna.

Ella ens demostra que com més sòlida és la seva cultura bàsica, més viril és la consciència col·lectiva i més factibles a establir-se definitivament les ensenyances de la ciència experimental i de la nova doctrina econòmica.

La joventut, tant a Alemanya, com a Rússia, com a Txecoslovàquia, com a la gran majoria de països d'Europa i del món, està sostenint una lluita titànica amb els prejudicis que encara s'aguanten i amb el capitalisme, monstre perseguit per l'absurditat del seu viure.

Es inútil, doncs, que els «camelots du roi» de tot el món, els elements reaccionaris, vulguin donar fe de vida, fent veure que tenen els joves en les seves fileres; són en minoria i estan desbancats per enda-

vant, ja que continuen aferrats als primitius motllos d'origen, que ja hem demostrat com estaven fracassats.

Rússia, l'encenall del món, ha assajat un mètode nou de trinca que fa posar els cabells de punta als que tenen un xic només de panxacontents. Malgrat això, els russos, ens han ensenyat als joves una pila de coses que han d'ésser útils per a portar endavant l'obra de redreçament.

A casa nostra mateix, quin trasbals no s'ha operat en la joventut! què enderrocats estan els pairalismes i tots els demés ventafocs que ens cegaren per molt temps. Els horitzons s'han eixamplat i les corrents internacionals han guanyat les consciències de la nostra joventut cada vegada més estretament internacional.

Joventut i cultura, el lema que ens ha servit de punt de partida, és el que deuen tremolar ben enlaire.

Joventut significa vigoria, fortalesa; cultura, significa intel·ligència, capacitat, comprensió i visió exacta de la història i de la vida.

Aquesta ha d'ésser la nostra senyera per establir, en un demà esplendorós, la nova generació, empeltada de saba vigorosa i de doctrines fortes i reals; d'esperit de lluita de la intel·ligència contra la incultura general de la humanitat; de redempció del proletariat; de dignificació de totes les valors individuals i col·lectives, basades en els fets experimentals de la ciència i la cultura i d'aixafament de totes les serps verinoses que, amb la seva baba, procuren conservar la incultura per llur triomf i el conservadurisme i ajupiment tradicional per a imposar el seu capitalisme egoista i avassallador.

JOSEP M. MORLANS.

Els nostres artistes

Emili Pujol i la música de guitarra

Edicions Max Eschig

LA important editorial parisenca continua donant a llum sota els auspicis del nostre Emili Pujol la *Bibliothèque de Musique ancienne et moderne pour guitare*, a la que vam al·ludir ja fa uns quants mesos en aquestes planes mateixes.

Les obres estan impreses amb cura i dignitat i segueixen essent a molt bon preu, atès el que a Espanya s'estableix per tota mena de peces insubstancials i de curta durada. La notació hi és claríssima i neta; i a cada quadern precedeix una plana amb precisions i advertències molt útils per tal de aconseguir una interpretació acurada dels signes especials utilitzats en les transcripcions per al popular instrument de corda.

Els aficionats a la guitarra no podran prescindir, d'ací en avant, d'aquesta valuosa «Bibliothèque» de Max Eschig.

Els quaderns suara donats al públic i pervinguts a les nostres mans corresponen a les dues seccions antiga i moderna.

Entre les obres que figuren a la darrera hi han els noms del compositor sudamericà Alfonso Broqua, amb set peces que sota el nom genèric d'«Evocaciones Criollas» ens ofereixen un interessant panorama de la música moderna pastada amb elements autòctons de les races d'Índies; en Agustí Grau amb una «Corranda» formosíssima i el propi Pujol amb una sèrie d'estudis i composicions, algunes de les quals el nostre públic ha paladejat delitosa-ment en passats concerts.

La secció de música vella està representada aquest cop per Francesc Corbetta amb un «Preludi» i una «Gavotte», i en Miguel de Fuenllana amb un «Tiento». Aquests dos autors venen, doncs, a unir els seus noms als de Lluís Millan i Gaspar Sanz i la guitarra pot anar enriquint les seves possibilitats amb les llurs obres de dolcesa ingènua i frescal inspiració, gustant la sentor galana de l'art dels segles pretèrits.

* * *

El «Preludi» de Corbetta, obra del segle XVIIe, recolza en una melodia plena de dignitat no despullada d'elegància; la «Gavotte» és, en canvi, una joguina encisadora amb la odor rànica de l'avior clàssica; es diu, la gavotte «aymée du Duc de Monmouth» que manifestava tenir bon gust i ésser exquisit.

Dels «vihuelistas» del segle XVI ens dona el «Tiento» de Fuenllana, mena d'indicació de fuga en què el regust de cosa vella vé accentuada per la colocació sovintejada dels acords sense 3.ª, que deixen a vegades la melodia en la mascla asperesa gairebé medieval, sense destruir-ne l'encís.

El nostre simpàtic Pujol ens ofereix, editats amb la severa elegància que sap adoptar Max Eschig; tres Estudis, el primer, molt bonic, a la moda clàssica i en *do* menor; l'altre en *la* major, ple de grà-

cia i el darrer, en *la* menor, airós i de gentil moviment.

Segueixen també del nostre eminent paisà, el seu tríptic espanyol que conté, en un sol quadern, «Tonadilla», «Tango» i «Guagira»; si fina i graciosa la primera, la segona ens fa pensar en les obres plenes de dolçor de l'Albert Cotó, pastat amb aromes de Chopin a vegades. La «Guagira», sempre típica i animada, serva constantment la dignitat de la música de categoria. Cap guitarrista, entenem, pot desconèixer ni negligir aquestes composicions d'en Pujol, ni molt menys els Estudis, si vol seguir de faisó artística el conreu del seu instrument.

Encara ens dóna d'en Pujol, en Max Eschig, l'original «Sevillana» plena de tendres sonoritats i el mogut «Impromptu» en *re* menor, de delicada i àgil melodia, tot pulcrament editat i a preus, aquí, enormement barats, a l'abast de tothom.

Les «Evocaciones Criollas» de Broqua, músic expert i, a voltes, desconcertant però ple de bon gust, inclouen set obretes amb distintes denominacions: «Ecos del paisage» de melangioses i sorprenents modulacions, inspirada peça de motius uruguaiencs; «Vidala», en *re* menor, copçada en antigues melodies inques, revestides de sonoritats estranyes on sura gentilment l'antiga mussa popular; «Chacarrera», de cant trencat i tanmateix simpàtic, compost amb fresc enginy i poques complica-

cions harmòniques; «Zambra romàntica», ritme fortament americà, inspiració quelcom polaca i d'elegantíssima melodia; «Milongueos» en que l'autor es proposa recordar cants i dances arcàiques de Rio de la Plata en forma de fantasia de «tango» que acaba en frenesí; «Pampeana» en la qual es representa l'esperit de la plana trista animat per la cançó del carreter que agullona els bous mentre passen grups de caballs i els genets pampeans barregen els cants llurs al del «carrero» i es perden a la llunyania. Són dues composicions que ens plauria de sentir-les per haver-ne una idea precisa. La darrera peça de les «Evocaciones» és els «Ritmos camperos» en la qual les formes modernes serveixen a Broqua per vestir la música camperola, romàntica i plena d'enyorances imprecises.

La darrera obra de les editades de músics moderns, és la «Corranda» de l'Agustí Grau, bellíssima melodia que duu ben estampat l'agre de la terra catalana, «antiga dansa», plena de savorositat i dolcesa i delicadament harmonitzada. En Grau l'ha ben sabuda vestir de la roba que li escau a meravella.

La *Bibliothèque*, doncs, de l'Emili Pujol comensa d'ésser rica i vària i cal felicitar a la casa Max Eschig per editar tan excel·lentment l'obra benemèrita d'acurada selecció i sàvia recerca de l'artista lleidatà.

J. PINYOL.

No es pot demanar a tots els artistes de saber exactament el que fan ni per què ho fan.—ANDRÉ THERIVE

El problema de la llibertat

Els teòrics burgesos de la Democràcia, en estructurar llur doctrina prescindeixen en absolut de la supeditació econòmica d'uns homes als altres, constituïnt classes diferenciades.

Proclamen uns principis abstractes de llibertat individual, fent de l'home un ésser amb drets merament jurídics. S'ocupen de la llibertat de l'home com a explotador.

L'obra social de la burgesia en anar implantant un règim de producció propi —el capitalisme— ha consistit en escamotejar el veritable concepte de la llibertat de l'individu en quant intervé en la producció.

Dins una teòrica societat on tots els productors fossin petits burgesos, evidentment la llibertat consistiria en llur independència econòmica, i la vida política tindria per objecte donar força a tal estat de coses: en legalitzar-lo. No havent-hi llavors problema econòmic, el problema de la llibertat individual tindria una solució burgesa.

Mes la història ha demostrat que és impossible tal realitat. L'esforç humà, el treball, tendeix al perfeccionament, és a dir, al màxim rendiment. I la dictadura que de fet exerceix l'Estat democràtic, impedit l'evolució del capitalisme envers el socialisme, impeleix l'economia burgesa a la concentració de la propietat.

El capitalisme, amb la divisió de classes que en si porta, és la solució violenta, inestable, temible, que té l'economia social a l'evolucionar cap al màxim rendiment de l'esforç humà.

L'objecte de la llibertat, tal com és defensada pels burgesos, no és altre que es-

tablir com un fet intangible el dret a l'usdefruit de la propietat.

La dictadura econòmica exercida damunt la classe obrera, deriva d'aquest principi polític, negador del dret a la defensa dels interessos de classe.

Així, doncs, en deixar els productors d'ésser petits burgesos per dividir-se en capitalistes i proletaris, en posseïdors i desposseïts, la fórmula de llibertat passa a ésser d'opressió pels darrers. Creix amb l'acumulació de la propietat la potència econòmica dels uns i la pèrdua de tota valoració social dels altres.

El proletariat porta en sí el germen de renovació que destruirà la força política imperant. Les llibertats existents no poden satisfer-lo de cap manera. És una nova classe que tendeix a reemplaçar a la que abans haurà tingut la força i, per tant, el dret d'imposar una Democràcia seva.

En enderrocar-se el feudalisme, el concepte de llibertat tenia un contingut efectiu en el sentit burgès, aleshores imperant.

Mes en defensar les esquerres burgeses el mateix concepte enfront del proletariat, que al principi, d'una manera incoherent i amorfa i després conscientment i organitzada, manifesta la seva rebelió, la llibertat política pren el caràcter d'una buida abstracció. El dit concepte, al principi creador de modificacions econòmiques, s'«espiritualitza»—emprant l'expressió acostumada—i passa a ocupar el mateix lloc que ocuparen abans els privilegis d'origen «diví», molt «espirituals» també, de l'antiga aristocràcia: aquest lloc és el de la Reacció.

Encara hi ha més: un cop iniciada violentament la lluita de classes i amenaçant

ja aquesta el terreny polític, el capitalisme es veu perdut si no la reprimeix, i reforçant el poder polític de l'Estat burgès, abandona les concessions democràtiques i degenera en feixisme.

La Democràcia no permet a la burgesia lluitar amb eficàcia contra les conquestes proletàries. Mes l'enemic no està identificat amb les reformes liberals que va implantar, demostrant-se que les tals reformes van ésser només un medi d'exercir la dictadura amb el mínim esforç possible.

La llibertat proclamada per la burgesia va ésser l'instrument que allunyà per sempre el privilegi feudal del poder polític. Solucionà tots els problemes que aquest era incapaç de trobar en si mateix,—la burgesia—, la resolució de l'antagonisme d'interessos, tingué lloc el començament d'una nova lluita que no cabia dins els motllos parlamentaris: la política de classe, de solució revolucionària.

Quan una classe social proclama, pel fet d'una Revolució, el dret a la llibertat, estableix la possibilitat d'un benestar econòmic per a una majoria condemnada per l'opressió a la misèria i a l'esclavatge. La llibertat, doncs, com a realitat política apareix a conseqüència d'un canvi profund en les lleis econòmiques. És llibertat per a la classe que apareix com a dirigent i podrà en el futur caducar i no representar ja la llibertat d'una majoria per haver evolucionat les condicions i el règim de treball. Així ha passat amb la petita burgesia.

L'evolució econòmica de la història representa una contínua simplificació en les relacions entre els homes. Simplificació que porta un augment de possibilitats d'intervenció de l'individu en els fets col·lectius.

Podem, en aquest sentit, considerar que en fer-se més estrets els lligams que uneixen els individus al conjunt, augmenta llur llibertat com a éssers socials.

Amb el socialisme, el factor treball serà el què dictarà normes a la col·lectivitat. I l'individu com a treballador tindrà una possibilitat d'expansió — una llibertat — com no pot ni somiar sota el jou del capital.

El treball, ahir en el no res i avui mercaderia explotable, va guanyant en categoria. Conduït pel marxisme, estudi científic de les lleis socials, sap la força política amb què compta, per a construir un nou món, reorganitzant internacionalment els elements de producció, que el capitalisme deixa en estat de disgregació i de competència.

La classe capitalista és actualment inepta per a mantenir cap llibertat. Per a defensar-se recorre a la violència feixista, que suprimeix els drets de l'individu. L'enfortiment del proletariat el portarà necessàriament a la liquidació de totes les traves opressores i a la instauració d'una llibertat: la del treball.

JOAQUIM VINYES.

Moral, és la crítica de la consciència humana.—JOAN PUIG I FERRETER.

La moralitat i les bones costums a Lleida, a través dels anys

En els homes

El novembre de 1587, va arribar a ésser tan crescut el nombre de malfactors de totes classes que infectaven el país, que va ésser necessari atorgar una capitulació entre la ciutat i les viles i llocs de la vegueria, «per la expulsió i persecució de lladres, bandolers, saltejadors de camins i altres inquietadors de la terra».

El dia primer de setembre de 1588, el bisbe Martínez acudí al Consell general queixant-se de que molts veïns treballaven en dia de festa. I el bisbe Torres, tornant doscents anys després sobre el mateix tema, dirigí un ofici al governador d'aquesta plaça, amb data de 17 de novembre de 1787, en el qual deia el següent: «La inobservància dels dies festius ha arribat a tal punt, en aquesta ciutat, que tot just si es distingeixen els dies sants dels dies que no ho són; i no arriben els meus edictes, els meus sermons ni el zel dels meus rectors a remeiar el mal i la falta de respecte a ço sagrat».

Durant la major part del segle XVIIIe, es consentien cases de joc, a condició que estiguessin establertes al carrer Major.

El 29 d'agost de 1801, a fi de netejar els encontorns d'aquesta ciutat de malfactors i de lladres, l'Ajuntament acordà que surtissin a perseguir-los dotze soldats, un caporal i un oficial amb un home del poble que els dirigís, donant nou duros al mes a l'oficial, un ral de velló diari al caporal i soldats i cinc rals a l'home.

En les dones

Motius fàcils de comprendre ens impedeixen de concretar fets i de donar detalls que demostrarien d'una manera molt evident, el malament que anaven de moralitat les *nostres avantpassades*.

Solament cal consignar, que en els llibres titulats «Crimis de Lleida», corresponents als segles XVIIe i XVIIIe, hi abunden els processos instruïts contra dones casades i, sobretot, vídues, per escàndol i prostitució.

En els infants

L'octubre de 1788, acudí el nostre Ajuntament al rei amb una instància en la que es llegeix el següent:

«La mala educació de la joventut d'aquesta ciutat ocupa ja fa molts anys els seus Prelats, Magistrats i persones de bon judici, zeloses del bé de la Pàtria, queixant-se amb justa raó de veure amb tan deplorable estat aquest assumpte sense que els diferents mitjans presos per corregir-ho, hagin produït fins ara cap efecte favorable. Fan mal als edificis públics i als jardins; roben i s'apedreguen uns amb altres amb ferotgia extraordinària; les seves llengües es despleguen articulant impúdiques paraules; en els carrers i places profereixen juraments execrables i brutals i indignes expressions, responent amb la major imprudència i fent mofa de les persones que intenten reptarles».

Entre comerciants

Per a la venda de gèneres i queviures, s'usaven en abundància pesos i mesures curtes; i quan el Regidor Almudicè sorprenia algú d'aquests defraudadors, era costum excusar-se amb la mateixa cançó que aquells pesos i mesures solament els tenien per el seu ús domèstic o bé per a pesar i mesurar els productes de la seva pròpia collita.

S'usaven pesos de pedra, i fins es valien de la mà d'*almírez* per a pesar quantitats grans.

Es ficaven troços de ferro davall de les balances.

Al moment de pesar els gèneres, ficava el venedor tota la mà al centre de la balança per a impedir que el comprador vegés a quin costat s'inclinava.

Quan el regidor Almudicè pesava la carn als compradors, i trobava a faltar pes, solien dir aquests que per no malmetre els tallants havien llençat un os.

Els venedors de caça, n'hi posaven molt poca a la Barra per a demostrar així, al públic, que escasejava, i poguer-la vendre més cara. S'adulteraven i humitejaven la major part dels gèneres, per a poguer donar més pes i mesura.

Es sacrificaven clandestinament tocinos i bous en cases de camp i molins.

De tant en tant, a la Plaça de Sant Joan, es cremava el bacallà podrit que venien.

En la sessió que va celebrar l'Ajuntament el dia 22 d'agost de 1766, un regidor feu la menció següent:

«De la venda de vins que es fa a les cantines i revendeduries d'aquesta ciutat, se segueixen alguns perjudicis al públic no solament perquè en elles es barregen cautelosament vins de diverses classes, venent per foraster el del país al preu que els vé

de gust, sense mesures refinades per la ciutat, sinó que també en dites cantines s'uneixen els mossos i fills de família, gasiant quantitats que les faciliten els mateixos amos, donant-los a fiar tot quant demanen, pel qual s'aconsegueix que s'adulterin els vins i les bones costums».

En 1775 el Corregidor de Lleida en un informe dirigit al Govern, deia el següent:

«La venda al detall de cibada i de favons, és lliure en aquesta ciutat i solen practicar-la uns quaranta veïns que es dediquen al tràfec de les reveneduries de queviures i altres gèneres, els quals amb molts pocs diners comencen aquest negoci, i ben aviat adquireixen crescuts cabals, i així s'experimenta que, amb poc temps, es facin homes rics els que abans eren uns pobres jornalers i que molts d'ells deixen llurs oficis per a entregar-se a una manera de viure que, per damunt de dispensar-los el treball personal, no demana més atenció que el de captar les ocasions i practicar moltes astúcies per a interceptar els queviures que porten els forasters i comprar-los barats per a vendre'ls més cars; no omitint tampoc alguns d'ells el cobrir i amagar rateries i trapelleries dels fills de família i altres».

En una de les sessions celebrades l'any 1788, per l'Ajuntament es consignà que «tota la vigilància d'aquest Ajuntament per al major bé del públic i, especialment, dels pobres en l'abastiment i bondat del pa, ha estat infructuosa *pues la avaricia y poca caridad de los panaderos*, ha burlat sempre totes les providències que ha meditat aquest cos per a tallar-les».

Amb freqüència es publicaven bàns ordenant «que cap persona, en el successiu, no s'atreveixi a posar parades de gèneres ni mercaderies en els carrers i places, ni treballar-hi de cap ofici».

Es venien estampes obscenes en una tenda dels porxos de la plaça.

Es barrejava aigua al vi, a la llet i al vinagre, ges a la fariña i terra a la sal.

En una paraula: eren tants els enganys i defraudacions que es cometien, que l'Ajuntament es veia obligat a sostenir contínua lluita amb revenedors i comerciants sense, però, que les moltes i abundants penyores que s'imposaven fossin prou per a contenir l'abús.

Entre Regidors

Davant les queixes produïdes per diversos veïns i gremis d'aquesta ciutat l'any 1758, sobre els abusos que cometia l'Ajuntament en l'administració dels béns del comú, S. M. el rei donà comissió i facultats amples a un jutge de la Reial Sala de Madrid, per tal que inspeccionés aquella administració i imposés els càstigs convenients.

Aquest jutge trobà que l'Ajuntament de Lleida feia pagar drets d'entrada als grans i al vi recollits al seu terme, tot i sabent que estaven lliures de tot impost; que també feia pagar als veïns el sou del governador i els regidors, en canvi, no contribuïen amb la seva part; que monopolitzava la venda del pa, tot i estant declarada lliure, etc., etc.

Posats en clar aquests embulls i abusos, l'anomenat jutge exilià de Lleida a tres dels regidors perpetus i destituí l'escrivà-secretari i el majordom de Propis del comú.

I per tal que aquells temps s'assemblesin en moltes coses dolentes als actuals, fins hi trobem,—cosa estranya!—, que ja es feien batibulls electorals i no es pagaven els mestres.

Vegint-se les proves:

Al final de l'acta de la sessió que cele-

brà el Consell general l'any 1706, per a elegir alguns pahers, el notari-secretari del mateix Consell fa constar el què segueix:

«En la inseculació dels llochs vacants de Pahers de aquest any, *y hagué enredos y barbolls*, que lo Concell general de la present ciutat de Leyda estigué junt y congregat del divendres dematí, fins á les tres hores del matí del disapte següent, que així com isqueren de Concell, se comensá á fer de diá.»

I amb motiu de les diverses queixes produïdes l'any 1586 pels catedràtics de la Universitat de Lleida, el rei D. Felip II^{on}, dirigí a la ciutat la següent lletra:

«A los Amados y fieles nuestros los Paheres Consejo y Hombres buenos de la nuestra ciudad de Lérida.

El Rey:

Amados y fieles nuestros. Aviendo entendido que a los Cathedaticos de essa Universidad les son devidas muchas cantidades de los salarios de sus cathedras, los cuales estan en vuestro poder como á Receptores de las rentas de aquella y que se les retardan á pagar en grave daño y perjuicio de dichos Lectores, y que esto es causa que no continuen su ministerio con el cuydado que seria razon, no podemos dexar de maravillarnos dello, y que siendo Vosotros los que aviades de favorecerlos y ayudarlos para que essa Universidad se conserve en la buena opinion que tenia, seyas agora causa delo contrario, y por que no es justo dar lugar á esto, ni que el dinero que se recibe dexe de emplearse asus tiempos en la paga de los dichos Salarios, os Encargamos y mandamos proveais y deis orden, que sin mas dilacion se les pague todo lo que se les deviere por la dicha razon y en lo

por venir se les acuda con dichos Salarios por sus tercios inmediatamente que cayeren, de manera que en esto no aya ninguna falta, y nos avisareis que causas ay para que no les agais pagado conforme o como se solia hazer por lo passado, que demas de que en hazerlo assi cumplireis con lo que sois tan obligados, de lo contrario no podriamos dexar de quedar muy deservido y proveerlo de manera que no succedan estos inconvenientes. Datts en Madrid a XXI de oct.^o MDLXXXVI. Yo el Rey.»

Entre Usurers

El bisbe que fou d'aquesta diòcesi En Jeroni Maria de Torres, publicà amb data 5 d'abril de 1804 un Edicte dirigit a tots els fidels del bisbat. lamentant-se amargament que estigués tan estès, a Lleida, el vici de la usura, i posant de manifest els perills a què pot conduir una copdícia desmesurada.

I després de detallar minuciosament l'insigne prelat les diferents classes d'usura que s'exercien àleshores,—que eren exactament les mateixes d'ara,—acabava amb les següents nobilíssimes paraules:

«Ministres de Déu: el Tribunal de la Penitència és únicament on pot exterminar-se aquest vici sobradament general, i el més perjudicial a la societat com més oposat a les lleis de la caritat i de la justícia: quan arribin als vostres peus els usurers, examineu bé i amb detenció la seva causa: ells saben més que vosaltres, per la pràctica i perquè esmercen tots els seus talents en saciar la seva desmesurada cobdícia: us sorprendran fàcilment barrejant en els seus tractes i contractes, a primera vista honestos, certes trampes en les quals s'amaga o la seva intenció depravada o

una usura real pal·liada amb l'afegidura d'un pacte inicú, i us faran còmplices de la seva iniquitat. Desenganyeu-los i no els absolgueu sinó després d'haver experimentat que han desistit de celebrar tractes i contractes manifestament usuraris o sospitosos de tals.

Rics avariciosos, homes cobdiciosos: els pobres, als quals vosaltres oprímiu, clamaran contra vosaltres al cel, lamentant-se de la impietat i duresa amb què els heu tractat i demanaran justícia contra vosaltres. Augmenteu en hora bona el vostre patrimoni per aquests mitjans inicús: enriqueu els vostres fills; edifiqueu cases; compreu camps; eixampleu els vostres graners; però teniu per cert que no arribaran les vostres riqueses a la segona generació: la polilla els consumirà, us succeirà un hereu que les dissiparà pròdigament, i això és el menys, puix arribarà un dia que vosaltres plorareu amargament i sense cap fruit, i us presentareu al Tribunal de Déu amb les mans buides.»

Entre capellans

Amb data de 10 de gener de 1820, publicà el bisbe d'aquesta diòcesi En Simó Antoni de Renteria, una pastoral dirigida als eclesiàstics de tots els ordres i dignitats del bisbat, fent-los present que havent sabut amb gran dolor del seu cor que molts dels seus súbdits, oblidats de la moderació, modèstia i gravetat que exigeix el seu alt caràcter i encàrguen els Sants Concilis i les Sinodals, no usaven del vestit talar tancat i negre, propi del seu estat i que es presentaven a les fires i altres concursos habillats d'una manera que respirava l'esperit del segle i causaven escàndol als fidels; manava a tots, sota les penes establertes, que usessin sempre i arreu l'hàbit talar clerical; que en els passeigs públics,

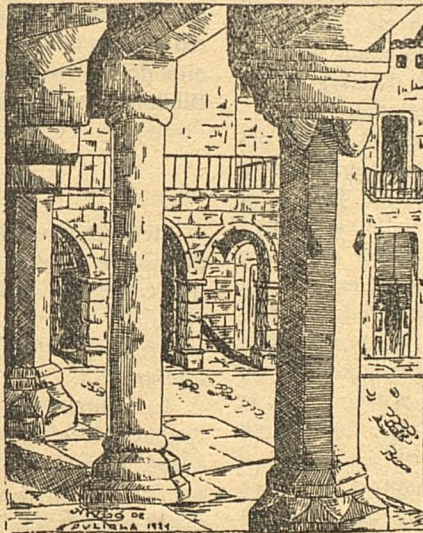
fires i romeries, no acompanyessin dones, i que a tot arreu procedissin amb tota la gravetat pròpia del seu estat, evitant tota familiaritat amb persones de conducta poc edificant i l'entrada a les cases on podesin donar un què dir; amb el qual—acabava, — *s'evitarà l'escàndol dels fidels, que uns murmuren, altres es compadeixen i altres insulten els seus ministres, en veure a molts vestir, caminar i mante-*

nir amistats més pròpies de joves llibertins que de Sagrats Ministres».

* * *

Ens sembla, doncs, que en tocant a moralitat i bones costums, es trobaven aquells tan encomiats temps, a la mateixa altura, poc més o menys, que els presents.

AGUSTÍ PRIM TARRAGÓ.

Pati interior, de M. Niubó.

Llibres i Revistes

«L'ETERN MARIT», de F. Dostoievski. Biblioteca «A tot vent» 1929. (Traducció íntegra i directa del rus per Francesc Payarols.)

Com a l'acabar de llegir *L'etern marit* de l'autor d'*Els germans Karamazov*, rares vegades hom quedà reclòs en una perplexitat tan estranya, que fa que estigui satisfet d'haver llegit una bona obra i fa, a la vegada, que estigui convençut de despertar-se d'un malestar físic o d'un neguit aturamentant.

El llibre és dens de suggestions dostoievskianes, però potser no arriba a ésser excel·lent des del punt de vista d'un lector diletant.

L'argument és aspre i va desenroïllant-se amb sofriment físic de paisatges i de persones. Grans convulsions espirituals hi són presentades i tot respira el sabor que hem après en els llibres del gran creador de *Crim i càstig*. Però àdhuc trobant-hi això no podem amagar el deix d'amargor que ens ha deixat, la seva lectura, al paladar.

L'etern marit, és una novel·la difícil. Feta, pel que hem pogut deduir en les seves pàgines, pels vols de començament d'aquest segle, ha agafat Dostoievski en un moment insípid de la seva vida i aquesta ha estat la causa de fer nàixer un *Etern marit*, (no el personatge sinó l'obra), estirat com una goma tivant, a estones fred i divagador i d'altres decidit, repentinament, i amb un posat agre. Tot el qual seria formidable farcint un tema de gran altura i transcendència, però que potser no té la consistència necessària per a esdevenir única força d'acció i assumpte principal d'una obra.

No ens entretindrem pas en analitzar i, menys encara, en censurar el llibre. Encara que creguem que ell, en si, no és un llibre d'una valor narrativa, literària i humana extraordinària, també creiem, i és això justament el què el salva als nostres ulls, que només és una petita part de l'obra portentosa d'un geni, d'un dels més grans novel·listes de tots els temps i hem de confessar que no és pas res il·legítim sinó força expressiu i totalment seu. Així, doncs, tenim que si aquest llibre no resistiria el

camí escabrós i verge de la celebritat, és un digne germà d'una sèrie d'obres que han donat fama a un nom i, fins i tot, a un poble.

No pensin els nostres lectors, ara, que no hàgim passat una bella estona entretinguts en seguir la via de l'esmarrit Pàvlovitx i de l'abúlic Veltxàninov.

BAPTISTA XURIGUERA.

«EL QUE NO ES COMPRA», de V. Coma i Soley. (Biblioteca Llanas) Mataró, 1929.

L'autor d'aquest drama en tres actes i un epíleg és, també, l'autor de més de vint-i-cinc altres obres.

Caldria, només, que la fecunditat de V. Coma i Soley, anés pariona amb la qualitat, per a esdevenir un gran escriptor.

Avui, presenta un drama un xic intrincat; un cas de fornicació, que acaba tràgicament. La imaginació del seu autor tresca per sobre alguna escabrositat de la societat actual. Forma el núm. 6 de la Biblioteca mataronina «Llanas».

Un llibre d'A. Sabater i Mur.

Hem rebut un llibre, bellament imprès i il·lustrat, del nostre estimat amic, col·laborador i prou conegut entre els medis lleidatans, Antoni Sabater i Mur.

Porta el títol de «L'Edat d'Or» i és fet per als infants.

En el nostre pròxim número en parlarem amb l'extensió i la consideració que es mereix el seu autor. Mentrestant, tot augurant-li un gran èxit, sentim una gran satisfacció en poder-lo felicitar per la seva profitosa tasca.

REMARQUEM

La Veu de Sant Martí, núm. 170: «El providencialisme en la literatura», per Joan Valls i Tarrida.

—*Terrassa*, núm. 6: «El partit de classe i els intel·lectuals» (Editorial).

Notes

La crítica literària barcelonina i «El cercle màgic»

D'ençà que aparegué *El cercle màgic*, l'obra cabdal de Puig i Ferrer, tenfem la certesa d'haver-se incorporat a les nostres lletres la millor de les seves novel·les. Només tenfem una preocupació: poder llegir amb detenció el llibre. Alguns dies després, quan el nostre desig fou acomplert, aquell neguit inclinat envers la darrera producció de l'autor de *Vida interior d'un escriptor*, es transformà en un altre: llegir tot ço que en deia d'ell la crítica.

Avui ja hem fet una cosa i altra, avui ja considerem finida la boira que acostuma a aixecar tot llibre nou, amb motiu de la seva aparició. Podem, doncs, exposar el nostre pensament respecte a aquest particular, sense témer haver de retractar-nos.

La nostra premsa, a dir la veritat, no ha estat pas massa pròdiga en anunciar la seva pròxima sortida de la impremta. Les seccions regulars destinades als llibres en els diaris com «La Publicitat», «La Nau», «La Veu», etc. i també en moltes altres publicacions periòdiques, s'ha preferit, és obvi afirmar el contrari, esmerçar l'espai en anunciar d'altres llibres que no aquest. Tothom haurà pogut observar, sense cap esforç, que obres com *Cançons de rem i de vela*, *Cambó*, *Dos dies a Sant Boi*, *Elogi de Catalunya*, *Què cal llegir?* Edicions d'*Els nostres clàssics* i de la *Barcino*, *L'home perdurable*, *Nostra dona la Sardana*, *Les meves amigues les roses*, etc. i altres llibres occitans, valencians i italo-feixistes, (cito de memòria) s'han arrocegat dotzenes de vegades per les planes dels nostres diaris. I, en canvi, altres obres com *La Lliçó de la Història*, *Jo*, *Vida interior d'un escriptor*, etc. tot just si han estat jutjades com deuriem.

Temps enrera parlàvem d'aquest fenomen amb un conegut escriptor, i nosaltres intentàvem objectar-li si a l'aparició d'un llibre seu ell no esperava treure'n alguna cosa en clar, en bé o en mal, de la

seva obra, a tot el qual ens respongué: «No. Ja sé prou què en diran. Sempre fan el mateix, tot el què diuen avui els crítics és ja el mateix que digueren ahir a un altre».

Això és força demostratiu de l'esperit de penya que domina completament el medis literaris de la ciutat comtal. I l'important és que no pren pas, ni de molt lluny, caràcter de transformar-se un una data pròxima. S'ha dit algunes vegades ja que no hi ha crítics a casa nostra i tot ens confirma la veracitat d'aquesta afirmació.

Ara, justament, amb l'aparició d'*El cercle màgic* esperàvem que es revifaria un poc tot això del qual parlàvem; ara, però, amb disgust hem vist que tot seguia igual.

Menys esmalt i més estímul per a aquesta tasca! Res més just que dir que és dolenta una obra banal o insubstanciosa, però també res més senzill que usar qualificatius merescuts amb els bons llibres, enlloc de malgastar-los tot sovint, com succeeix, ens fútileses o en obres sense cap importància.

Amb *El cercle màgic* ha passat, doncs el mateix que ha passat sempre. Domènec Guansé, feu a *La Publicitat*, un escrit que no traspassava els límits de la discreció. L' A. Escasans, des de *La Nau*, estudià la novel·la més recent del creador d'*El gran Aleix*, detingudament i amb una clara visió de crític. Amb tota seguretat és el millor que sobre *El cercle màgic*, s'ha escrit. Darrerament, però, *Mirador* ha portat un altre escrit que el signava C. A. Jordana i (cosa que no esperàvem) ha fet un treball curt, incomplet, gairebé insultant i obertament indigne, en primer lloc, d'ell i, després, d'En Puig i Ferrer.

Com ens dolen aquestes constatacions! Tan bé que estaria que tots els escriptors fossin nobles, sincers i no usessin mai per a combatre altres armes que la intel·ligència i el sentiment de mútua comprensió!

BAPTISTA XURIGUERA.

Pi i Margall i els seus llibres

Llegim a «La Nau», de Barcelona:

«Quants exemplars s'han venut dels llibres de Pi i Margall?

El seu fill, Joaquim Pi i Arsuaga, ho ha revelat a Juli Just i Gimeno, en una conversa recent.

De *Las Nacionalidades*, el més famós dels llibres de Pi, després de cinquanta dos anys d'haver-se publicat i després d'haverse'n fet tres o quatre edicions, se n'han venut 4.000 exemplars.

De *Las luchas de nuestros días*, que hauria d'ésser la més popular de les obres de Pi, se n'han venut, en més de trenta anys, dos o tres mil exemplars.

I això que Pi i Margall, establert a Madrid des de la seva joventut, escrivia en un idioma que, segons la frase d'Eugenio d'Ors, té ales per a volar entre continents...

Quina tristesa!

Davant les dades que aporta Pi i Arsuaga, nosaltres podem dir que el llibre de Pi i Margall que ha tingut més tiratge és el volum *Artículos*, que vint anys enrera va editar la secció d'Estudis i Propaganda del Centre Nacionalista Republicà de Barcelona, amb un pròleg, en llengua catalana, de Gabriel Alomar.

D'aquell volum se'n va fer un tiratge de 5.000 exemplars. I ben aviat va exhaurir-se l'edició.

La quasi totalitat d'aquells articles de Pi i Margall eren reproduïts d'*El Nuevo Régimen*, el setmanari que el gran català fundà l'any 1890 i que ell escrivia gairebé tot sol.

Com que *El Nuevo Régimen* tenia un tiratge reduït, pot afirmar-se que el major nombre de lectors d'aquells breus i bellíssims articles de Pi i Margall els aconseguí l'al·ludida edició feta a Catalunya.

Explica Joaquim Pi i Arsuaga que les obres de Pi i Margall no produïren a aquest cap benefici; absolutament cap. I afegeix que, en els últims anys de la seva vida, Pi i Margall es limitava a regalar-les per Nadal als subscriptors d'*El Nuevo Régimen*.

En les seves velleses, Pi i Margall, després de recollir una gran quantitat de materials, es posà a escriure una «Història d'Espanya».

Això era en el temps de les guerres de Cuba i de Filipines, en el temps de l'aventura de la guerra amb els Estats Units.

Aquells fets li produïren un gran dolor. Però encara l'adolorí més el veure que de l'enfonsada on en sortia al capdavant cap regeneració, cap renovació veritable.

Va veure que la seva «Història d'Espanya» no

podria tenir el coronament que ell hauria volgut... Descoratjat—ell que mai no es descoratjava!—abandonà l'empresa. Així ho conta el seu fill.

En els últims temps de la seva vida, Pi es reduí a redactar els articles d'*El Nuevo Régimen*.

I la projectada història quedà per escriure.

Les quartilles de Pi i Margall...

Juli Just, que n'ha vist abundants paquets, les descriu així:

«En totes les quartilles deixà D. Francesc a l'esquerra un ample marge. Allí consignava els epígrafs, els apartats, les notes. La lletra en totes és menuda, de traços fermes, delicats, nets. Es una lletra d'orfebre, de cisellador. Dóna sempre la impressió que aquell que l'escriu posseïa una intel·ligència clara, lúcida, lògica, harmoniosa. Impressió d'equilibri, de gràcia antiga i serena.»

El fet que Pi i Margall hagi estat tan poc llegit a Espanya, ens explica moltes coses...»

Concert de E. Pujol i M. Cuervas

Per al dia 25 del corrent a les deu del vespre, està anunciat un concert de guitarra a càrrec del conegut i estimat Emili Pujol i la seva senyora Matilde Cuervas.

Amb atenció anem seguint els èxits del nostre compatriota per les principals capitals d'Europa.

Ara, darrerament, ocupà brillantment la tribuna del *Conferentia Club*, de Barcelona, desenrotllant el tema que el té ocupat tothora i constitueix la seva especialització.

Aquest dilluns, doncs, al Teatre Vinyes, de la nostra ciutat, tindrem ocasió, altra vegada, d'admirar les seves altes dots així com les de la seva distingida acompanyanta.

L. B. TIRANT.

Mèxic

A «Monde», la important revista dirigida per Henri Barbusse, és on hem d'anar a veure els que tenim sed d'informacions senzilles i desinteressades. En elles sempre hi trobarem, explicades d'una manera detallada, la raó d'existència de totes aquelles lluites que, els comentaristes de la nostra premsa de dreta i gairebé la totalitat de la d'esquerra, ens presenten en forma de caos.

Fins ara, Rússia havia estat un país allunyadíssim de nosaltres, com si fós d'un altre món. «Rússia», per a la majoria, era un nom que els produïa una sensació de confusió repugnant i esfereï-

dora. Poc a poc, però, gràcies a les canonades d'uns quants periodistes o, simplement, d'homes imparcials, s'ha anat aclarint la boira. Ara és el llibre de Diego Hidalgo: «Un notario español en Rusia», o la periodista francesa Suzane Desternes amb el seu estudi sobre «El règim soviètic i la dona» o, ja, el llibre de l'escriptor català Josep Pla, publicat adés: «Rússia».

Podríem citar-ne molts... No cal continuar. Ara ja tothom sap que Rússia és un país jove i pròsper.

Però... i Mèxic? Per què el problema que allí es debat, a casa nostra encara continua essent un caos?

Hi ha moltes raons. A. Tona i Nadalmi, durant una bonà temporada envià cròniques des de Mèxic a un periòdic de molta solvència—diuen—entre nosaltres. Les hi publicaren mentre parlà de coses més o menys banals però el dia que, guiat pel seu esperit liberal i comprensiu, abordà el problema religiós, ja no la hi admeteren. «L'Opinió» va recollir-la. Des d'aleshores hem sentit ben poc la veu de l'esmentat periodista, sols sabem—i l'esperem amb interès—que té anunciada la publicació, dins les Edicions de l'Arc de Barà, d'un llibre, «La revolució mexicana».

Aquest fet que ara mateix comentàvem ens demostrarà, que si a casa nostra continua essent un caos la qüestió mexicana, és perquè hi dominen amb una superioritat aclaparadora els elements clericals, catòlics. I a aquests els convé que els problemes que bateguen en l'esperit dels revolucionaris mexicans, ens siguin presentats d'una manera infinitament repudiada. Els burgesos a Mèxic hi tenen molts interessos a defensar i els catòlics d'ofici necessiten proclamar, per tal que no s'arrofredi la fe, etc., nous màrtirs.

«En un llibre—diu «Monde»—recent i molt discutit «Les Gouvernements du Mexique depuis Iturbide jusqu'à Calles» M. Roberto Fernández afirma que la distribució del sòl mexicà era la següent en 1821:

190.000.000 d'hectàries per 70.000 estrangers.

9.000.000 d'hectàries per 7.000.000 de mexicans.»

És orb qui no ho vegi. Aquestes xifres parlen amb massa simplicitat. Per això ja en aquells temps un dels caps de la insurrecció, Morellos, afusellat en 1815, havia establert un primer projecte de reconstrucció (sempre segons el què espigolem de «Monde») en el qual s'hi llegeix: «és precis considerar com a enemics de la nació tots els rics nobles i criollos o espanyols» i que «després que la

revolució ocupi un poble, deu emparar-se dels béns per a distribuir-ne la meitat als pobres i l'altra meitat en perseguir la lluita». I encara «en la distribució dels béns als habitants, hom deu fer-ho previngut per la més gran prudència per a evitar que cap persona es pugui enriquir particularment i obtenir que tots siguin beneficiats».

No ens cal seguir més. Veiem doncs que fa més d'un segle que la reivindicació de les terres és el plat fort de la vida social mexicana. Ara i adés, ha estat i serà el repartiment de les terres qui portà i portarà els revolucionaris a la lluita; i per això mateix, és ingenu el prendre-s'ho simplement com una lluita religiosa. No és una guerra religiosa. Els revolucionaris no volen viure de caritats, volen el què és seu, el tros de pa que com a éssers humans tenen dret a menjar-se sense haver de dir «mercé!». En una paraula, no volen ésser esclaus. I els altres, en canvi, trepitjant una vegada més les humaníssimes doctrines de Jesús, volen per a ells tots sols, allò que a un altre li fa falta.

No; no hi ha lluita religiosa, sinó tot un poble que vol desfer-se del jou que el té aplanat.

JOSEP ALGERRI.

Pensaments polítics

La veritable missió d'un governant, més que en governar els homes rau en acostumar-los a governar-se ells mateixos.

Cal fer comprendre a l'opinió pública el valor econòmic de l'honestedat en matèria de governament.

No hi ha espectacle més desmoralitzant que el dels ministres que fan al poder el contrari del què havien dit a l'oposició. No n'hi ha cap més de tan perillós per l'ordre públic.

No és pas la revolució social la que assegurarà la moralitat de les masses. És la moralitat de les masses, i la dels seus caps, la que assegurarà el triomf i la solidesa de la revolució.

Per a reeixir en la vida cal saber. Així, tant com viuràs, procura instruir-te i no creguis pas que la vellesa per si sola aporti el coneixement.

La major part dels homes no saben usar com cal dels seus béns. No han pensat que posseir és una funció social plena de responsabilitats.

V. DE M.

Llista d'adreces útils que recomanem

Acadèmies

COMERÇ **ACADEMIA MEDITERRANEA** *Kühnel* IDIOMES
Lleida: Porxos Baixos.—Saragossa: Cosso 39,
(Pl. Constitució)

Advocats

LLUIS COMPANYS JOVER. Rambla Catalunya, 15, 1.er — Barcelona.

Cafés

GRAN CAFÉ DEL COMERÇ. — R. Ferran, 2
Lleida.

Cases de Canvi

M. SALA ROURE. — Rambla Ferran, 4, pral. -
Telèfon, 518 - Lleida.

Corredors de Comerç

ENRIC BORRÁS MELGOSA. — Clot de les Monges, 8 pral- 2.ª - Telèfon, 499 - Lleida.

MARIUS SOL MESTRE. — De 10 a 1, Banc d'Espanya - Rambla d'Aragó, C., entressol - Lleida.

Electricistes

CLAUDI BAIGET.—Maquinària i materials elèctrics, vendes al major i detall. — Plaça Llibertat, 2
Telèfon, 38 - Lleida.

OCTAVI PEREÑA. — Màquines i material elèctric.—Cabrineti. - Lleida.

MIQUEL RIBELLES.—Fars i instal·lacions elèctriques per a llum i força. - Parallamps, Acumuladors, Transformadors i Reparació de Gramòfons. - Clavell, 5. - Lleida.

Ferreteries

JOSEP ALMACELLAS. — Porxos de Baix, 11 i 12. - Lleida.

Fusteries

MOBLES FREXANET. — Rambla de Ferran, núm. 37. - Lleida.

Impremtes

IMPREMTA PAGÉS. — Avinguda Blondel, 33
Lleida.

Merceries

EMILI DURÓ SOLANES.—Magatzems de Merceria i novetats. - Plaça Sal, 8 - Telèfon. 302. Lleida

Mosaics

FRANCESC NADAL. — Fàbrica de Mosaics (la més antiga de la Capital) Passeig de Prat de la Riba. - Telèfon, 546. - Lleida.

Música i Pianos

JOAN GUARRO.—Cavallers, 66. - Lleida.

Recaders i Transports

LA PALLARESA. — Agència de Transports. — Carrer Cabrinetti, 15 - Lleida. - Telèfon, 232.

R. SETÓ I FILLS. — Recaders directes i diaris a Barcelona en combinació amb les poblacions més importants d'Espanya. - Barcelona: Montesion 17. - Lleida: Estereria, 4.

Tallers

JOAN VILA.—Tallers de Fundició i Maquinària. Cardenal Remolins, 8 - Telèfon, 107. - Lleida.

IMPREMTA "JOVENTUT"

Treballs de tota mena

Blondel, 7 == LLEIDA.

LLIBRES QUE RECOMANEM:

La Lliçó de la Història

J. Llord.

Vida interior d'un escriptor

J. Puig i Ferrer.

El Fantasma de Canterville

O Wilde (T. i D. Donday i Shum).

El Ciment

F. Gladkov.

Pares i Fills

I. Turguènev.

Càndid

Voltaire.

La Monja

Diderot.

El Cercle Màgic

J. Puig i Ferrer.

M. SOLANO
SUCESOR DE VPA BONET

**REPRODUCCIONES
ARTÍSTICAS**
FOTOGABADO · AUTOTIPIA
TRICROMIA · FOTOLITOGRAFIA

ARIBAU N° 9 INTERIOR
BARCELONA

"La Industria Leridana"

Fàbrica d'Anissats

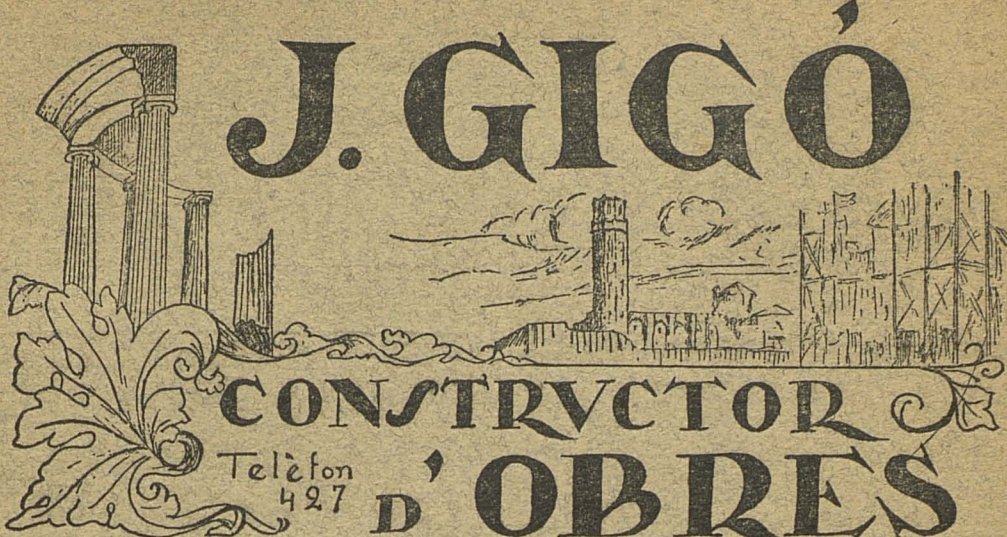
LICORS - XAROPS - SABÓ - OLIS D'OLIVA I DE BRISA

== **PERE MOR** ==

Especialitats de la Casa «ANIS MOR» i Gran Licor Estomacal «WILSON»
Agent exclusiu del Xampany «MONTANER»

Destileria y Fàbriques: CARRETERA DE BARCELONA.—Despatx: CABRINETY, 30

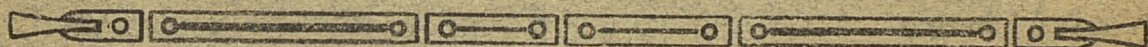
TELÈFONS. } Despatx, 36.
Fàbriques, 225. **LLEIDA**

J. GIGÓ

CONSTRUCTOR
 D'OBRES
 ACADÈMIA 10 LLEIDA

Telèfon 427

CARLES I LLUIS GENÉ

COMISSIONATS PRINCIPALS

De la companyia de segurs contra incendis LA CATALANA
 Blondel lletra E, 1.er LLEIDA Telèfon núm. 259

LA MILLOR CASA DE MOBLES

“ ARMENGOL ”

Nom Comercial Registrat

Rambla de Ferran, 16. Telèfon, 103
 (Baixos de la Fonda d'Espanya) LLEIDA.

IMPRESA «JOVENTUT» - BLONDEL, 7 - LLEIDA.